

Tu'utu'uni Faka'ulungāanga ma'a e fānaukó

Fakamatala ma'ae fānaukó mo e ngaahi mātu'á pe kau tauhi'

'Oku tukupā 'a e ngaahi 'apiako fakapule'anga NSW ke 'oatu ha ngaahi 'ātakai fakaako 'oku malu, poupou, mo tokanga ki he tokotaha kotoa pē 'i ha ngaahi tūkunga kehekehe. 'Oku mau ako'i mo fa'ifa'itaki 'a e ngaahi 'ulungāanga fakakau mo malu 'oku mau mahu'inga'ia ai 'i he'ema fānauakó.

'Oku fiema'u 'a e fānauako 'i he ngaahi 'apiako fakapule'anga NSW, ki he lelei taha te nau lavá, ke:

- fakahaa'i e faka'apa'apa ki he fānauko kehé, 'enau kau faiakó mo e kau ngāue fakaakó mo e kau mēmipa 'o e komiuniti'
- muimui ki he ngaahi tu'utu'uni 'a e akó mo e kalasi' pea muimui ki he ngaahi fakahinohino 'a 'enau kau faiakó
- feinga ke ma'u 'a e ngaahi tu'unga ma'olunga taha 'i he akó
- ngāue 'i ha founa 'a'apa mo faka'apa'apa 'oku ne 'ai ke ongo'i 'e he kau mēmipa kotoa 'o e komiuniti fakaakó 'oku fakamahu'inga'i, fakakau mo poupou'i
- fakalelei'i e fepakipaki' 'i he anga faka'apa'apa, nonga mo totonu
- feau e ngaahi tu'utu'uni felotoi 'a e 'apiakó ki he teungá pe tu'utu'uni ki he valá
- 'alu ki he akó he 'aho kotoa pē (tuku kehe kapau 'e faka'atā fakalao)
- faka'apa'apa'i e koloa kotoa pē
- malu pea 'oua na'a feke'ike'i pe 'omi ha ngaahi me'atau, faito'o konatapu, kava malohi, me'a mihi mao-nikotini, (vapes) sikaleti faka'ilekitulōnika pe tapaka ki homau ngaahi 'apiakó
- 'oua 'e houtamaki, fakahoha'asi, fakailifia'i, pe fakafaikehekehe'i ha taha 'i homau ngaahi 'apiakó.

'Oku ngāue 'a e ngaahi 'apiakó 'o talia 'a e ngaahi 'ulungāanga 'oku fakatu'utāmaki kiate kita pe ni'ihi kehe pe ki he lava'i 'o hono faiako'i mo e ako'i lelei.

'Oku 'i ai e totonu 'a e fānauako kotoa pē ke:

- malu 'i he akó
- ma'u pea kau kakato 'i he'enau akó
- faka'apa'apa'i 'e he fānauako kehé, kau faiako mo e kau ngāue fakaakó
- fakahaa'i 'enau ngaahi fakakaukaú, fokotu'u ha ngaahi taumu'a mo taukapo'i kita.

'Oku 'i he tu'unga lelei taha 'a e puleakó mo e kau ngāue 'a e 'apiakó, 'o ngāue'aki 'enau faka'uto'uta fakapalofesinalé, ke tauhi 'a e mapule'i lelei' mo 'oatu ha ngaahi 'ātakai fakaako 'oku malu, poupou mo ongo'ingofua pea ngāue'aki ha ngāue 'oku fe'unga 'i he taimi 'oku 'ikai ke feau ai 'e he fānauakó 'a e ngaahi fiema'u ko 'eni'.

'Oku fatongia'aki 'e he potungāué 'a hono fokotu'utu'u 'o ha fa'unga tu'utu'uni mo e ngaahi ma'u'anga tokoni hangē ko e ngaahi fakamatala ki he ngaahi me'a fakalao, faingamālie ki he fale'i mataotao, mo e ako fakapalofesinalé ke tataki 'a e kau puleakó mo 'enau kau ngāue 'i hono ngāue'aki 'enau faka'uto'uta fakapalofesinalé.

'I he tu'unga ko 'eni', 'e poupou'i 'e he Pule'anga NSW mo e Potungāue Akó 'a e mafai mo e fakamaau 'a e kau puleakó mo e kau ngāue fakaakó 'i he tu'unga 'o e feitu'u ko ía.

Tu'utu'uni faka'ulungāanga ma'a e fānauakó: ngaahi ngāue 'a e tokotaha akó

Ko hono taukave'i 'o e fakakau, ako, tu'ung-lelei, mo e malu 'a e fānauako kotoa pē 'i he ngaahi 'apiako fakapule'anga 'i NSW ko ha me'a mahu'inga 'aupito ia ki he Potungāue Akó.

'Oku mau fakahoko 'a e ngaahi founa fakafaiako mo e fakaako 'i ha ngaahi tūkunga kehekehe ke poupou'i hono fakatupulaki 'o e ngaahi poto'i ngāue 'oku fiema'u 'e he fānauakó ke feau'aki 'emau ngaahi tu'unga ma'olunga ki he faka'apa'apá, malú mo e 'ulungāanga fengāue'aki'.

Ke feau e ngaahi fiema'u 'oku fokotu'u atu 'i 'olunga, 'oku totonu ke pikitai 'a e fānauako 'i he ngaahi 'apiako fakapule'anga 'i NSW, ki he lelei taha te nau lavá, ki he ngaahi tefito'i mo'oni ko 'eni'.

Faka'apa'apá

- Fetauhī'aki 'i he anga fetoka'i'aki.
- Fetu'utaki pea anga faka'apa'apa.
- Ngāue mo fengāue'aki fakataha mo e fānauako kehé, kau faiakó, mo e kau ngāue fakaakó.
- Fakatupulaki ha ngaahi vā-fetu'utaki 'oku lelei mo fefaka'apa'apa'aki.
- Fakamahu'inga'i 'a e ngaahi me'a 'oku manako ai, malava mo e anga fakafonua 'o e ni'ihi kehé.
- Faka'apa'apa'i 'a e ngaahi fiema'u fakaako 'a e fānauako kehé.
- Vala fe'unga 'aki ha'o tui 'a e teunga ako pe tu'utu'uni vala 'oku loto ki ai 'a e 'apiakó.
- Tokanga'i e ngaahi koloa 'a e 'apiakó mo e koloa 'a e kau ngāuē mo e fānauako kehé.

Malú

- Fa'ifa'itaki pea muimui ki he ngaahi tu'utu'uni 'a e 'apiakó mo e kalasi' pea mo e ngaahi me'a 'oku fekau'aki mo e 'ulungāangá mo e tō'ongá.
- Alea'i pea fakalelei'i e fepakipaki'.
- Tokanga pea fatongia'aki 'a e founga 'oku uesia ai 'e honau 'ulungāangá mo 'enau ngaahi tō'ongá 'a e ni'ihi kehé.
- Tokanga'i kita mo e ni'ihi kehé.
- Malu pea tokoni ki he ni'ihi kehé ke nau fai ha ngaahi fili 'oku malú 'a ia he 'ikai ke ne fakamamahi'i ai kinautolu pe ni'ihi kehé.

Kau mai'

- A'u taimi totonu ki he akó mo e kalasi'.
- Mateuteu ki he lesoni kotoa pē.
- Kau longomo'ui ki he akó.
- Holi pea feinga ke a'usia 'a e ngaahi tu'unga ma'olunga taha 'o e akó.

Ngāue fakatonulea telefoni'

Kapau 'okú ke fiema'u ha fakamatala lahi ange kātaki 'o telefoni ki he pule akó. Kapau 'oku ke fiema'u ha taha fakatonulea ke tokoni 'i ho'o faka'ek'e'eké, kātaki 'o telefoni ki he Ngāue Fakatonulea Telefoni' 'i he 131 450 pea kole ha taha fakatonulea 'i ho'o lea fakafonuá.

Talaange ki he tokotaha ngāuē 'a e fika telefoni 'oku ke fie telefoni ki ai' pea 'e ma'u atu 'e he tokotaha ngāuē ha taha fakatonulea 'i he lainé ke tokoni atu 'i he fepotalanoa'aki'. He 'ikai 'eke totongi atu ki he ngāue ni.